

בג"ץ _____

פורום קהלת (ע"ר) 580553915
ע"י ב"כ עו"ד אריאל ארליך או עו"ד ד"ר אביעד בקשי
או עו"ד מאיר רובין או עו"ד אהרן גרבר
מרח' עם ועולמו 8 בירושלים
טל' 02-6312720 ; פקס 02-6312724
נייד 054-6891319 ; aerlich@kohelet.org.il

העותר

- נ ג ד -

1. שר החינוך מר בנימין נתניהו
2. היועץ המשפטי לממשלה
ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צאלח א דין 29, ירושלים 91010
טל' 02-6466590/463 ; פקס 02-6467011

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה דחופה לצו ביניים

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים לבא וליתן טעם מדוע לא תבוטל החלטתו של המשיב 1 מיום 13.2.15 להימנע מלהפעיל שיקול דעת עצמאי בקביעת הרכב ועדות השופטים לפרסי ישראל, בהתאם לסמכותו ולחובתו לפי דין, ומדוע לא ישקול את כל השיקולים הרלוונטיים למינוי שופטי הוועדות בהתאם לדין.

כן יתבקש בית המשפט הנכבד להוציא מלפניו צו-ביניים, אשר יאסור על מינוי חברי ועדות השופטים לפרס ישראל בתחומים שאליהם נגעה החלטתו הראשונה של המשיב 1 או לוועדות בתחומים אחרים שעדיין נדרשת החלטת המשיב 1 על מינויים, וכן ימנע את תחילת עבודתן של הוועדות הללו, עד להכרעה בעתירה זו; והכל כמפורט להלן.

כללי

1. עניינה של עתירה זו הוא חובתו של בעל סמכות מינהלית להפעיל את שיקול דעתו ולשקול שיקולים רלוונטיים קודם קבלת החלטה מינהלית; ובענייננו, החלטתו של המשיב 1, שר החינוך, כי לא יפעיל שיקול דעת במינוי חברי ועדות השופטים לפרסי ישראל ולא ישקול את כלל השיקולים הרלוונטיים.

בתחילה הודיע המשיב 1 כי לא יאמץ את רשימת השופטים שגובשה על ידי הדרגים המקצועיים במשרד כפי שהוגשה לו, ופירט קבל עם ועדה את שיקוליו. בהמשך הודיע, באמצעות היועצת

המשפטית של משרד ראש הממשלה, כי יקבל את עמדתו של המשיב 2 ולפיה מנוע הוא מלהפעיל שיקול דעת עצמאי בעת גיבוש רשימות השופטים ויאשר את ההצעות שהגישו לו פקידיו כפי שהן, בשל הבחירות המתקרבות.

החלטה זו נוגדת את יסודות המשפט המינהלי בישראל, המחייב בעל סמכות מינהלית לשיקול שיקולים רלוונטיים ולהפעיל את שיקול דעתו, ואוסר על קבלת החלטות ללא הליך זה. לפיכך יתבקש בית המשפט להוציא מלפניו צו על תנאי כאמור; והכל כפי שיפורט להלן.

בד בבד מבוקש ליתן לצו ביניים, שימנע את המשיך הליך המינוי הבלתי-חוקי ואת תחילת עבודת ועדות השופטים לפרס ישראל אשר מונו בהליך מינהלי שאיננו תקין.

הצדדים לעתירה ועיקרי העובדות

2. העותר, **פורום קהלת**, הוא עמותה ציבורית שהוקמה בראשית שנת 2012 על-ידי אנשי ציבור ואנשי אקדמיה מתחומי המשפט החוקתי, מדע המדינה והכלכלה. הפורום פועל לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית, לקידום חירות הפרט ועידוד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל, ולעידוד מעמד הקבע של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. בתחום חיזוק הדמוקרטיה פועל הפורום לאיזון בין רשויות השלטון בישראל, לקידום תפיסה דמוקרטית של מושג שלטון החוק, לעידוד משילות ואחריות משפטית-שלטונית ולהגדלת השקיפות. הפורום אינו נתמך על ידי ישות מדינתית כלשהי וככל הידוע גם לא על ידי בעלי עניין אישי בתחומי עיסוקו.
 3. **המשיב 1** הוא ראש ממשלת ישראל. מאז ראשית דצמבר 2014, לאחר שהתפטר שר החינוך הקודם הרב שי פירון, מכהן המשיב 1 כשר החינוך של מדינת ישראל. במסגרת תפקידו עליו למנות ועדות שופטים לבחירת זוכים בפרסי ישראל, כפי שיפורט להלן.
 4. **המשיב 2** הוא היועץ המשפטי לממשלה. ביום 12.2.2015 פנה המשיב 2 אל המשיב 1 וחיווה דעתו כי עליו להימנע מלשקול שיקולים קודם קבלת החלטתו, ועליו לאשר את רשימת חברי ועדות השופטים השונות כפי שהוגשו לו על ידי פקידיו משרד החינוך.
 5. **פרס ישראל** הוא הפרס החשוב והיוקרתי ביותר הניתן בישראל. הוא מוענק ברצף מאז שנת תשי"ג (1953). הפרס ניתן לאזרחי ישראל שגילו הצטיינות מיוחדת, מצוינות ופריצת דרך בתחומם, או שתרמו תרומה מיוחדת לחברה בישראל. הפרס מוענק בתחומים שונים, בכל שנה מתפרסמת רשימת התחומים שבהם יוענק הפרס.
 - פרס ישראל הוא באחריותו של שר החינוך, המשיב 1. התהליך הקשור בפרס ישראל מתנהל על ידי גף פרסי ישראל במשרד החינוך, מתחילתו ועד סופו.
 - פירוט על הפרס והתקנון מפורסם באתר האינטרנט של משרד החינוך.
 6. **סיפור עובדות המעשה, בתמצית, הוא זה :**
- בהתאם לתקנון פרס ישראל על שר החינוך למנות ועדות שופטים לפרסי ישראל בתחומים השונים, לאחר שהתייעץ עם מומחים. בראשית חודש פברואר (במועד שאינו ידוע במדויק) הודיע המשיב 1 כי בדק את רשימות חברי ועדות השופטים שהובאו בפניו, והחליט שלא לאשרן

כפי שהן. המשיב 1 פרסם זאת בבמות שונות – בין היתר בתגובות רשמיות באמצעי תקשורת וברשתות חברתיות.

המשיב 1 פרש גם את נימוקיו מדוע לא יקבל את הרשימה כפי שגובשה על ידי פקידי משרד החינוך. בין היתר פרסם בעמוד הפייסבוק הרשמי שלו, ביום 11.2.15, את הדברים הבאים:

לפני למעלה מ-60 שנה, החלה מדינת ישראל להעניק פרס מיוחד – פרס ישראל – לאזרחים שהצטיינו בעשייה, פרצו דרך ותרמו תרומה משמעותית למדינת הלאום שהקים העם היהודי בארץ ישראל לאחר אלפיים שנות גלות.

הפרס הזה הוא בראש ובראשונה הכרת תודה, אך הוא נושא בחובו גם אמירה ערכית וחינוכית: מי שמרים תרומה משמעותית למדינה ולביטחונה, לעם ולחברה, למדע ולכלכלה, בתרבות, בספרות, באקדמיה, בתעשייה, ובכל תחומי חיינו – ראוי לפרס ולהוקרה.

הרכב הוועדה שבחרת את הזוכים בפרס ישראל חייב להיות מאוזן ולשקף נאמנה את מגוון הזרמים, העמדות והרבדים המרכיבים את החברה הישראלית. ואולם במשך השנים מונו לוועדה הבוחרת יותר ויותר גורמים קיצוניים בעמדותיהם, ובהם גורמים אנטי ציוניים – למשל כאלה התומכים בסרבנות לשרת בצה"ל – ופחות מדי נציגים אותנטיים של חלקים נרחבים אחרים בעם. לעיתים קרובות מדי, נדמה היה שחברי הוועדה הקיצוניים מחלקים את הפרסים לחבריהם, בשיטת חבר מביא חבר. מי שלא מזהה עם הקו שלהם, מי שלא שייך לקליקה שלהם, התקשה מאוד להשתלב בוועדת הפרס או לקבל את הפרס.

מצב זה, שבו קבוצה קטנה וסגורה בעלת עמדות קיצוניות מעבירה את המקל מיד ליד ושומרת על השליטה בבחירת מקבלי פרס ישראל, חייב להשתנות. כי פרס ישראל הוא של כל עם ישראל. הוא נכס לאומי שלנו. ופרס ישראל חייב לייצג את כל חלקי העם. נשים וגברים. אשכנזים וספרדים. דתיים וחילונים. יהודים ולא יהודים. ותיקים ועולים חדשים. ישראליות וישראלים ממגוון דיעות ועמדות המשקף את כל חלקי העם – ללא שום שיקול פוליטי וללא שום הטייה פוליטית לכאן או לכאן.

7. ביום 13.2.15 הודיע המשיב 1 כי חזר בו מהחלטתו להקפיד על הרכב הוועדות בהתאם לשיקולים ששקל בתחילה, כלומר יאשר את הרשימות כפי שהגישו לו פקידי משרדו, ולא "יתערב" בהמלצותיהם גם בהמשך. החלטה זו פורסמה ברבים בכלי התקשורת. לצורך עתירתנו, די בכך שתשובת היועצת המשפטית של המשיב 1 שתתואר להלן (נספח ב') מאשרת כי זהו תוכנה.

8. ביום 15.2.15 פנה העותר באמצעות הח"מ במכתב אל המשיבים. במכתבו הפנה את המשיבים לחובתו המינהלית של המשיב 1 להפעיל שיקול דעת עצמאי ולשקול את השיקולים הרלוונטיים קודם קבלת החלטה על מינוי חברי ועדות השופטים. העותר הוסיף והדגיש במכתבו אל המשיב 1 כי אין הוא רשאי להתעלם משיקולים רלוונטיים, וכי הוא מנוע מלפעול בניגוד אליהם. העותר ביקש מן המשיבים להשיבו דבר בתוך שלושה ימים, ובכל מקרה קודם תחילת עבודתן של ועדות השופטים. לפי תקנון פרס ישראל על ועדות השופטים **לסיים** את עבודתן עד לסוף חודש אדר, היינו יום 20.3.15.

מכתב הח"מ אל המשיבים ומכתבים נוספים, מיום 15.2.15, מצורף לעתירה זו כנספח א'.

9. ביום 25.2.15 התקבלה תשובת היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה לפניית העותר.¹

מן התשובה עולה כי המשיב 1 החליט להיענות לפניית המשיב 2 ולחזור בו מהחלטתו לפסול חלק מן המועמדים שהוצעו לו על ידי גורמי המקצוע במשרד החינוך, ולחתום על רשימות המועמדים שיציגו לו גורמי המקצוע במשרד החינוך כפי שהן. החלטה זו, לשיטת המשיב 1, עולה בקנה אחד עם פסיקת בית המשפט העליון והנחיות המשיב 2 בעניין איפוק וריסון המתחייבים בתקופת בחירות. לפיכך החליט כי ראוי **"לנקוט במידת מעורבות מינמלית ביחס להמלצת הדרג המקצועי בכל הנוגע לזהות השופטים בועדות השונות וליתן להמלצה זו משקל משמעותי ביותר"**, וכי זו החלטה ראויה וסבירה. מכתב התשובה מטעם המשיב 1 מצורף לעתירה זו כנספח ב'.

המסגרת המשפטית והטיעון המשפטי

א. סמכות שר החינוך בהתאם לתקנון פרס ישראל

10. מנגנון בחירת כלות וחתני פרס ישראל קבוע בתקנון פרס ישראל. בהתאם לתקנון, ועדות שופטים בכל תחום ממליצות על הזוכים. המלצות הועדות מובאות לפני שר החינוך כדי שיאשרן. בסמכות השר להחזיר המלצה לדיון חוזר בוועדה. החלטה שנייה של הוועדה היא סופית (סעיף ג(לב) לתקנון). יש אפוא חשיבות רבה בקביעת זהות חברי ועדות השופטים בכל תחום.

תדפיס תקנון פרס ישראל, מתוך אתר האינטרנט של משרד החינוך, מצורף כנספח ג'.

11. סעיף סעיף ג(יח) לתקנון קובע את דרך מינוי ועדות השופטים:

שר החינוך ימנה את ועדות השופטים בכל אחד מהמקצועות והתחומים שבהם יוענק הפרס באותה שנה, תוך התייעצות עם מומחים בתחום.
כל ועדת שופטים תהיה בת שלושה עד ארבעה חברים, שייצגו את כל תחומי המשנה.
שר החינוך רשאי במקרים מיוחדים להגדיל את מספר חברי הוועדה. בפרס על מפעל חיים תתמנה תמיד ועדה בת חמישה חברים.

סמכות מינוי חברי ועדת השופטים היא אפוא סמכות מינהלית הנתונה לשר החינוך. ככזו היא כפופה לכללי המשפט המינהלי.

¹ מכתב התשובה נושא את התאריך 17.2.17. אולם התקבל אצל הח"מ בדוא"ל רק ביום 25.2.15 לאחר שהח"מ פנה אל המשיבים לברר מדוע לא התקבלה תשובה לפנייתו. באותו היום התקבל גם בדואר רגיל.

ב. חובת הפעלת שיקול דעת עצמאי

ככל מעשה מינהלי, גם סמכות זו כפופה לחובה להפעיל שיקול דעת עצמאי: לבחון את העובדות, לשקול את השיקולים הרלוונטיים, לגבש מסקנות, ובהסתמך עליהן לקבל את ההחלטה. כבר לפני שנות דור נקבעה ההלכה כי חובת הפעלת שיקול דעת עצמאי מוטלת על בעל הסמכות, ואין הוא רשאי להעבירה לאחרים או להכפיפה לאחרים:

הסמכות החקוקה נתונה על-פי הדין לשר הפנים. עליו מוטלת החובה לקבוע את העובדות, את משקלן ואת המתבקש מכך. אך טבעי הוא, כי בעל הסמכות יטה אוזן קשבת לעמדתם של גורמים מינהליים שונים, אשר להם התמחות מסוימת בסוגיה הנדונה. אך בסופו של דבר האחריות היא של בעל הסמכות, וההחלטה היא שלו, הן במישור קביעת העובדות והן במישור הסקת המסקנות...

כמובן, בידי השרים במשרדים הנוגעים בדבר לשכנע את שר הפנים בצדקת עמדתם, ושר הפנים רשאי להשתכנע מנימוקים. אך אין הוא חייב בכך, ואף אסור לו לראות עצמו מחויב על-ידיהם...

כל עוד הסמכות נתונה לשר הפנים, עליו לפעול על-פי גישתו שלו, הן לעניין קביעת העובדות, הן באשר למשקלן של העובדות והן בהחלטתה בדבר השימוש או אי השימוש בסמכות הנתונה לו.

(בג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים, פ"ד לז(3) 29, 43 (1982); וראו בהרחבה אצל דפנה ברק-ארז משפט מינהלי (התש"ע-2010), 201 ואילך).

ג. החובה לשקול את כלל השיקולים הרלוונטיים

12. חובה מינהלית נוספת היא החובה לשקול את כלל השיקולים הרלוונטיים. בעל הסמכות אינו רשאי להתעלם משיקול הנוגע לעניין שלפניו. גם חובה זו נקבעה כחובה יסודית בתקינות ההליך המינהלי:

ההבחנה בין החובה להתחשב בכל השיקולים הרלוואנטיים לבין חובת הסבירות היא חשובה, ואין לטשטשה... החלטה שנתקבלה בלי להתחשב בשיקול שלעניין היא פגומה בשל כך בלבד, ולשם פסילתה לא נדרש כי היא תהיה בלתי סבירה במידה קיצונית או בלתי סבירה בכלל...

זאת ועוד: הבחירה של ההחלטה המחייבת מתוך ההחלטות השונות המצויות במסגרת מיתחם הסבירות נתונה בידי הרשות המוסמכת, ואין לומר כי החלטה היא כדין – אף במקרה יוצא מן הכלל שבו מצויה החלטה כזאת במיתחם הסבירות – אם לנגד עיניה של הרשות שקיבלה אותה לא עמדו כל השיקולים הרלוואנטיים ושיקולים אלה בלבד. מכאן, שסבירותה של החלטה מינהלית עומדת לבדיקה רק אם ההחלטה התקבלה לאחר שהרשות שקלה את כל השיקולים הענייניים ואותם בלבד.

(דנג"ץ 3299/93 ויכסלבאום נ' שר הבטחון, פ"ד מט(2) 195, 211 (1995)).

ד. האיסור על כבילת שיקול הדעת העיתידי

13. מן החובה להפעיל שיקול דעת ענייני בכל מצב נתון, לאור נסיבותיו ולאור כלל השיקולים הרלוונטיים, עולה גם האיסור להתחייב מראש שלא להפעיל את שיקול הדעת:

אחת הנפקויות המעשיות החשובות של חובת הרשות להפעיל שיקול דעת היא שהרשות אינה יכולה להתחייב מראש שלא לשנות את עמדתה, תהיינה הנסיבות אשר תהיינה.

(דפנה ברק-ארז **משפט מינהלי** (התש"ע-2010), 203; וראו גם בג"ץ 30/51 י' בלבן נ' עיריית ת"א, פ"ד ו 260 (1952); בג"ץ 8756/07 **עמותת "מבוי סתום"** נ' הוועדה למינוי דיינים (ניתן ביום 3.6.2008), פסקה 50 לחוות דעתה של השופטת פרוקצ'יה).

ה. יישום: החלטת המשיב אינה עומדת בכללי המשפט המינהלי

14. בתחילה אכן פעל המשיב 1 בהתאם לחובות המינהליות הללו. הוא החליט, מתוקף סמכותו ובהתאם לתקנון הפרס, כי לא יקבל את רשימת השופטים שהגישו לו פקידי משרדו כפי שהיא, וכי לא יאשר את חברותם של שניים מן השופטים שהוצעו לוועדה בתחום ספרות ושירה עברית. החלטה פורסמה בציבור על נימוקיה. ההנמקה המרכזית שפורסמה היתה כי **"הרכב הוועדה שבחרת את הזוכים בפרס ישראל חייב להיות מאוזן ולשקף נאמנה את מגוון הזרמים, העמדות והרעיונות המרכיבים את החברה הישראלית"**. המשיב 1 ציין כי מצא שלוועדות מונו שופטים האוחזים בעמדות קיצוניות ושוליות תחת נציגים אותנטיים של חלקים נרחבים בעם; וכי בשנים האחרונות דרך מינוי חברי הוועדה היה **"חבר מביא חבר"**, וכך נוצרו ועדות חסרות איזון, בעלות מונוליתיות רעיונית המייצגת עמדות קיצוניות שאינן משקפות נאמנה את מגוון העמדות המרכיבות את החברה בישראל. משיב 1 הפעיל אפוא שיקול דעת עצמאי, ושקל שיקולים רלוונטיים: **השיקול האחד** הוא הצורך בהקפדה על האיזון בוועדות ועל כך שישקפו את גווי החברה; **השיקול השני** הוא והצורך להימנע מיצירת אופי קיצוני לוועדות. שקילתם של שני השיקולים היתה הכרחית בהתחשב בעובדה שמדובר בוועדות שבסמכותן לבחור את זוכי פרס ישראל, פרס ממלכתי וייצוגי. הם כמובן רלוונטיים באופן **אובייקטיבי**, וכל שר ראוי היה לו לשקלם, ובנוסף לכך המשיב 1 גילה דעתו כי בעיניו, גם באופן **סובייקטיבי**, יש להם חשיבות רבה.

15. כאמור, המשיב 1 שינה את טעמו. הוא עשה כן בעקבות פניית המשיב 2, ולפיה בשל תקופת הבחירות הוא מנוע מלהפעיל שיקול דעת וקבל החלטות בעניין מינוי חברים לוועדות השופטים. נזכיר בקצרה, כי לעניין מינויים בשירות הציבורי בתקופת הבחירות קבע בית המשפט הנכבד כזאת:

בגדר האיזונים הנדרשים בתחום זה, וככלל, נתקבלה ההשקפה כי ראוי הוא כי מינויים לתפקידים בשירות הציבורי לא יבוצעו בידי גורמי ממשל אלא ימתינו עד לכינון ממשל חדש, אלא מקום שיש באיוש תפקיד מסוים צורך חיוני של ממש אשר אם לא ייענה, יצור חלל העלול לפגוע באינטרס ציבורי חשוב.

מנגד, מקום שעולה צורך חיוני באיוש משרה ציבורית, ולא ניתן למצוא לכך פתרון זמני חלופי, עשוי הכורח האמור להכריע את הכף ולהכשיר הליך מינוי גם בעת שלטון מעבר.

(בג"ץ 8815/05 לנדשטיין נ' שפיגלר (26.12.2005); וראו גם בג"ץ וייס נ' ראש הממשלה, פ"ד נה(2) 455 (2001).

16. מינוי חברי ועדות השופטים הוא מינוי אד-הוק, לצורך משימה אחת מוגבלת בזמן. פרס ישראל מוענק במוצאי יום העצמאות. בהתאם לתקנון פרס ישראל (סעיף ג(כ)), ישיבות ועדות השיפוט יסתיימו עד לסוף חודש אדר. מדובר אפוא במינוי חשוב, בעל השפעה וסמכות, אולם חד-משימתי, מוגבל מועד ובעל השפעה ממוקדת, מצומצמת ומוגדרת. לא ניתן להחליפו במילוי מקום או הארכות כהונה, משום שכאמור אלו הן ועדות אד-הוק. יתירה מכך, אין בבחירת השופטים כדי להעמיד את הממשלה העתידית בפני עובדה מוגמרת, שהרי ממילא בכל שנה מתמנות הוועדות מחדש. גם תוצאות המהלך יוודעו ברבים רק עם פרסום שמות הכלות והחתנים זוכי הפרס, לאחר הבחירות בלבד. לפיכך, לכאורה, לא זו בלבד שמינוי זה הוא בגדר 'צורך חיוני לאיוש משרה ציבורית שלא ניתן למצוא לו פתרון חלופי', אלא גם אין מדובר בהחלטה מסוג שיש למנוע מממשלה יוצאת להחליט.

יצוין כי נושא פעילות הממשלה בתחום המינויים בתקופת הבחירות הנוכחית והנחיות היועמ"ש בנושא זה נדונו בפני בית המשפט הנכבד במסגרת בג"ץ 70/15 התנועה למשילות ודמוקרטיה נ' היועץ המשפטי לממשלה ועודם נדונים במסגרת בג"ץ 1004/15 התנועה למשילות ודמוקרטיה נ' השר לביטחון פנים.

פרוטוקול הדיון בבג"ץ 70/15 מיום 26.1.2015 מצורף כנספח ד'.

17. **כך או כך**, החלטת המשיב 1 שלא להפעיל שיקול דעת עצמאי בבחינת רשימות חברי ועדות השופטים של הפרס, אלא לאשר כ"חותמת גומי" את שגיבשו פקידי משרדו, אינה יכולה לעמוד מן הטעם הבא.

אם אמנם מנוע המשיב 1 מלקבל החלטה בעניין מינוי חברי ועדות שופטים לפרס ישראל עד לאחר הבחירות, כי אז מנוע הוא גם מלאשר את הרשימה שהוגשה לו. **מינוי הוא מינוי: או שניתן לעשותו, ואז יש לעשותו לפי הדין, או שאין ניתן לעשותו, ואז יש לדחות את מינוי ועדות השופטים רק לאחר הרכבת ממשלה חדשה ומינוי שר חינוך חדש.** פתרון זה, כמובן, אינו ראוי ואינו ישים, בהתחשב בכך שהבחירות לכנסת יתקיימו כחמישה שבועות לפני מועד הענקת הפרסים, אין ידוע כמה זמן יעבור עד שתוקם ממשלה, וברור כי על הוועדות לסיים מלאכתן מבעוד מועד; אולם אם אמנם מנוע המשיב 1 מלקבל החלטה כדין הרי שעל מועד המינוי להדחות כאמור.

אולם אם על המשיב 1 להפעיל את סמכותו ולמנות את חברי ועדות השופטים, הרי שעליו לעשות זאת בהתאם לכללי המשפט המינהלי כמפורט לעיל: **עליו להפעיל שיקול דעת עצמאי ולא להסתמך על רשימות שהורכבו עבורו כמצוות אנשים מלומדה, ועליו לשקול את השיקולים הרלוונטיים. זהו תנאי לתוקפו של מעשה מינהלי.**

18. בנוסף לכך, החלטת המשיב 1 שלא יתערב בשיקול הדעת של פקידי משרדו משמעותה היא כבילה של שיקול דעת עתידי. בנסיבות הנוכחיות, שבהן אחדים מחברי הוועדות הודיעו על התפטרותם, על פקידי משרד החינוך יהיה להרכיב רשימת חברי ועדת שופטים חדשה. המשיב 1 הודיע כי לא יתערב בעמדתם העתידית, ויקבל את הרשימה שימליצו עליה כפי שהיא. נמצאנו למדים כי גם אם יגישו לו פקידי משרדו רשימת חברי ועדה ובה – לצורך ההמחשה בלבד כמובן – אנשים שלפי דעתו פסולים מכל וכל, קיצונים, גזענים, אינם מייצגים באופן מאוזן את הציבור ואינם ממלכתיים – הוא ימנע עצמו מלהתערב בהחלטתם ויאשר את הרשימה כפי שהיא. גם החלטה עתידית כזו אוסר עליו הדין לעשות.

התייחסות לתשובת המשיב 1

19. בתשובתו (נספח ב') מבקש המשיב 1 להציג את החלטתו כ"משקפת את ההבנה כי במסגרת האיפוק והריסון המתחייבים בתקופת בחירות, ראוי היה בנסיבות הנוכחיות להימנע ככל הניתן מהתערבות בהמלצת גורמי המקצוע... החלטה זו אינה מהווה התפרקות משיקול-הדעת שהוקנה לשר החינוך בעניין זה... החלטה זו, ליתן בעת הנוכחית ובנסיבות העניין, משקל רב להמלצת גורמי המקצוע במשרד החינוך, היא החלטה סבירה וראויה". בכל הכבוד, זו עמדה שלא ניתן לקבלה, והיא אינה עולה בקנה אחד עם עקרונות המשפט המינהלי הישראלי, כפי שיוסבר להלן.

20. בנסיבות הנוכחיות של תקופת בחירות רשות מינהלית יכולה לנקוט באחת משתי דרכים: או לקבל החלטה, או לדחות את קבלתה משום שאינה דחופה. בחרה הרשות להחליט, הרי שקבלת החלטה מחייבת הפעלת שיקול דעת ושקילת שיקולים רלוונטיים. אין דרך אמצע. האפשרות של קבלת החלטה תוך "צמצום" שיקול הדעת "עד למינימום", כלומר ביטול שיקול הדעת הענייני, איננה אפשרות שהמשפט הישראלי מכיר. זו החלטה שלא להחליט, או ליתר דיוק להחליט בלי לשקול; החלטה שרשות מינהלית מנועה מלקבל.

כביכול, טוען המשיב 1 כי לא התפרק לחלוטין משיקול דעתו, אלא רק צמצמו עד כדי כך שהוא מקבל בכל מקרה את המלצת הדרגים המקצועיים וחותר עליה, כלומר ממנה את הרשימה שהוגשה לו. אלו הן, בכל הכבוד, מילים בלבד. זו בדיוק התפרקות משיקול דעת. אין ספק כי יש לתת משקל רב להמלצות אנשי המקצוע, ויש לשקלן בכובד ראש. כך נכון תמיד, כך נכון בתקופת בחירות. אולם המשפט הישראלי אינו מכיר ואינו יכול להכיר במצב שבו בעל סמכות יכפיף עצמו להחלטות הכפופים לו, שאין להם כל סמכות. ככל שיש לבעל הסמכות שיקולים נוספים, אחרים, שהם רלוונטיים גם מבחינה אובייקטיבית וגם בעל הסמכות עצמו גילה דעתו שבעיניו הם רבי חשיבות – חובה עליו ליתן להם את המעמד והמשקל הראויים, ואין הוא בן חורין להיפטר מן המלאכה של קבלת ההחלטה הסופית בעצמו. תקופת בחירות אינה מעלה ואינה מורידה לעניין עקרונות יסוד מינהליים אלו. תקופת בחירות אין משמעותה תקופה שבה פקידי מקבלים החלטות במקום נבחר הציבור המוסמכים. זו תפיסה שאין לה בסיס בפסיקת בית המשפט הנכבד, והיא גם סותרת מושכלות יסוד של משפט מינהלי ושל תפיסה דמוקרטית.

וודאי שבעניין נכבד זה – הליך בחירת האנשים הראויים לקבלת הוקרה ממדינת ישראל, הליך ששר החינוך אמון עליו – לא ניתן לחרוג מעקרונות היסוד הללו.

סיכום

21. למשיב 1 הוקנה שיקול דעת בעניין מינוי חברי ועדות השיפוט לפרס ישראל. המשיב 1 אינו רשאי להתפרק משיקול דעת זה. חובה עליו, בהתאם לעקרונות המשפט המינהלי בישראל ולפסיקת בית המשפט הנכבד, להפעיל שיקול דעת עצמאי. חובה עליו לשקול כל שיקול רלוונטי. אסור לו לכבול את שיקול דעתו העיתידי בהתחייבות. המשיב 1 נהג בתחילה כנדרש מרשות מינהלית המפעילה את סמכותה, הפעיל שיקול דעת ואף פרסם ברבים את שיקוליו, שיקולים רלוונטיים ללא ספק. בעקבות פניית המשיב 2 חזר בו, ובחר להתפרק משיקול דעתו, להתעלם משיקולים רלוונטיים אובייקטיביים וסובייקטיביים, ולהודיע על כבילת שיקול דעתו העיתידי. הצגת החלטתו כ"נקיטת מידת מעורבות מינימלית ביחס להמלצת הדרג המקצועי" אינה יכולה להסתיר את מהותה של ההחלטה – החלטה שלא להקדים שקילה להחלטה אלא לחתום על החלטתם של אחרים, והחלטה על כבילת שיקול דעת עיתידי. אם אמנם תקופת הבחירות שוללת את האפשרות כי המשיב 1 ימנה בעצמו את חברי ועדת השופטים, כי אז מנוע הוא מלעשות כן לחלוטין. בהתאם לפסיקת בית המשפט הנכבד והנחיות המשיב 2 עצמו, יש במקרה כזה לדחות את ההחלטה עד לאחר הקמת ממשלה חדשה בישראל.

הסעד המבוקש

22. לאור כל האמור מבוקש להורות למשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא תבוטל החלטתו של המשיב 1 מיום 13.2.15 להימנע מלהפעיל שיקול דעת עצמאי בקביעת הרכב ועדות השופטים לפרסי ישראל, בהתאם לסמכותו ולחובתו לפי תקנון פרס ישראל, ומדוע לא ישקול את כל השיקולים הרלוונטיים למינוי שופטי הוועדות בהתאם לדין.

הבקשה לצו ביניים

23. כן מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא מלפניו צו ביניים, אשר יאסור על מינוי חברי ועדות השופטים לפרס ישראל בתחומים שאליהם נגעה החלטתו הראשונה של המשיב 1 או לוועדות בתחומים אחרים שעדיין נדרשת החלטת המשיב 1 על מינויים, וכן ימנע את תחילת עבודתן של הוועדות הללו, עד להכרעה בעתירה זו. בשל כל המפורט בעתירה לעיל, מינוי שופטים לוועדות בלא הפעלת שיקול דעת מינהלי ובלא שקילת כלל השיקולים הרלוונטיים עומד בניגוד לדין, ויש למנוע מראש. ככל שמינוי כזה כבר נעשה על ידי המשיב 1, יש למנוע את תחילת עבודתן של ועדות הפרס בתחומים שאליהם נגעה החלטתו הראשונה של המשיב 1. הואיל ומדובר בכללי יסוד של עקרונות המשפט המינהלי בהתאם לפסיקת בית המשפט הנכבד, והמשיב 1 החליט להתעלם מהם ולנהוג בניגוד אליהם, הרי שסיכויי העתירה גבוהים בהחלט.

מבחינת **מאזן הנוחות**, אם ימשיך הליך המינוי הבלתי חוקי ויהיה צורך לבטלו לאחר מעשה תגרם פגיעה בחברי הוועדות שימונו, ופגיעה מיותרת נוספת בשמו הטוב של הליך בחירת כלות וחתני פרס ישראל. כך גם אם תחלנה הוועדות בעבודתן ויהיה צורך להפסיקן או למנותן מחדש. מנגד, עיכוב נוסף בתחילת עבודתן עד להכרעה בעתירה זו לא יגרום נזק של ממש מלבד הצורך שייווצר בעבודה מאומצת יותר בהמשך. ממילא יש לשער שפרסום שמות הזוכים יידחה עד לאחר הבחירות.

הדחיפות

24. עם זאת, הואיל ופרס ישראל מחולק במוצאי יום העצמאות בעוד כחודשיים ימים, וכדי שלא להכביד עוד על התהליך מעבר למה שהוכבד עליו עד כה, **מבוקש לקבוע דיון במועד קרוב ככל האפשר**, בהתאם ליומנו של בית המשפט הנכבד. יצוין כי אף שפנייה אל המשיבים נעשתה מייד לאחר קבלת ההחלטה, תשובתם התקבלה אצל הח"מ רק אתמול, כמפורט לעיל; עתירה זו מוגשת אפוא בהקדם האפשרי, כדי שלא לעכב את התהליך.

לעתירה זו מצורף תצהירו של מר מאיר רובין, מנכ"ל העותר.

ירושלים,
ז' באדר תשע"ה
26 בפברואר 2015

אריאל ארליך, עו"ד
ב"כ פורום קהלת